

Opracowano na
podstawie: t.j.
Dz. U. z 2021 r.
poz. 402, 1574.

U S T A W A

z dnia 9 listopada 2017 r.

o Instytucie Solidarności i Męstwa imienia Witolda Pileckiego

Rozdział I

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa określa organizację i zadania Instytutu Solidarności i Męstwa imienia Witolda Pileckiego, zwanego dalej „Instytutem”.

Art. 2. 1. Instytut jest instytutem badawczym w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1383).

2. Instytut ma osobowość prawną.

3. Siedzibą Instytutu jest miasto stołeczne Warszawa.

4. Nadzór nad Instytutem sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, zwany dalej „ministrem”.

5. Instytut może używać skróconej nazwy w brzmieniu: „Instytut Pileckiego”.

6. W stosunkach z zagranicą Instytut może posługiwać się swoją nazwą lub swoją skróconą nazwą w tłumaczeniu na języki obce.

Art. 3. 1. Celem działalności Instytutu jest inicjowanie, podejmowanie i wspieranie działań mających na celu:

- 1) uhonorowanie i upamiętnienie osób żyjących, zmarłych lub zamordowanych, zasłużonych dla Narodu Polskiego, zarówno w kraju, jak i za granicą, w dziele pielęgnowania pamięci lub niesienia pomocy obywatelom polskim lub Polakom o innej przynależności państwowej będącym ofiarami zbrodni sowieckich, nazistowskich zbrodni niemieckich, zbrodni z pobudek nacjonalistycznych lub innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodni wojennych, w okresie od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r.;
- 2) prowadzenie badań w zakresie nauk historycznych oraz badań interdyscyplinarnych z wykorzystaniem narzędzi pokrewnych nauk

humanistycznych i społecznych, a w szczególności badanie, dokumentowanie i poszerzanie wiedzy na temat totalitaryzmów oraz zbrodni nazistowskich i komunistycznych w XX wieku;

- 3) gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie relacji ofiar i świadków zbrodni totalitarnych oraz popularyzowanie wiedzy na ten temat.

2. Do zadań Instytutu należy, w szczególności:

- 1) prowadzenie, inicjowanie i wspieranie badań naukowych w zakresie określonym w ust. 1;
- 2) prowadzenie oraz poszerzanie baz danych, księgozbiorów i archiwów w zakresie określonym w ust. 1, w tym także powierzonego zasobu archiwalnego;
- 3) popularyzowanie, dokumentowanie i poszerzanie wiedzy w zakresie określonym w ust. 1, w tym gromadzenie, ewidencjonowanie, przechowywanie, digitalizacja, opracowywanie, tłumaczenie, udostępnianie i zabezpieczanie materiałów lub ich kopii, w tym poprzez współpracę z innymi podmiotami;
- 4) upowszechnianie wiedzy o osobach, o których mowa w ust. 1;
- 5) inicjowanie, prowadzenie i wspieranie działań informacyjnych, edukacyjnych i kulturalnych w zakresie określonym w ust. 1;
- 6) występowanie z wnioskiem do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o nadanie osobom, o których mowa w ust. 1, Medalu Virtus et Fraternitas;
- 7) zgłaszanie uprawnionym organom inicjatyw nadania innego odznaczenia lub orderu osobom, o których jest mowa w ust. 1;
- 8) prowadzenie działalności wydawniczej w zakresie, o którym mowa w ust. 1;
- 9) organizowanie uroczystości, konferencji, sympozjów, wykładów, seminariów, dyskusji oraz prowadzenie innej działalności popularyzatorskiej, w zakresie określonym w ust. 1;
- 10) współpraca z Instytutem Pamięci Narodowej – Komisją Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz krajowymi, zagranicznymi i międzynarodowymi instytucjami naukowymi i stowarzyszeniami w zakresie, o którym mowa w ust. 1;
- 11) produkcja i współprodukcja utworów audiowizualnych, w tym filmów, dotyczących zagadnień związanych z zakresem, o którym mowa w ust. 1, w celu ich nadania w programach nadawców publicznych, prywatnych i Internecie lub rozpowszechniania w inny sposób;

12) popularyzacja problematyki, o której mowa w ust. 1, w tym dystrybucja materiałów związanych z działalnością Instytutu.

3. Działania określone w ust. 2 mogą być prowadzone w Rzeczypospolitej Polskiej i za granicą.

Art. 4. 1. Instytut działa na podstawie ustawy i statutu.

1a. W strukturze organizacyjnej Instytutu działa Ośrodek Badań na Totalitaryzmami realizujący cele określone w art. 3 ust. 1 pkt 2 i 3.

2. Minister, w drodze zarządzenia, nadaje Instytutowi statut, w którym określa organizację wewnętrzną Instytutu, mając na względzie prawidłowe i sprawne wykonywanie zadań przez Instytut.

3. W sprawach nieuregulowanych niniejszą ustawą do Instytutu stosuje się przepisy ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych. Ministrem właściwym w rozumieniu przepisów, o których mowa w zdaniu pierwszym, jest minister.

Art. 4a. Zadania, o których mowa w art. 3 ust. 2, mogą być realizowane przy pomocy:

- 1) oddziałów zamiejscowych będących wyodrębnionymi jednostkami organizacyjnymi lub komórkami organizacyjnymi Instytutu, w tym mających siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zwanych dalej „oddziałami zamiejscowymi”;
- 2) podmiotów zależnych będących jednostkami organizacyjnymi mającymi siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zwanych dalej „podmiotami zależnymi”.

Art. 4b. 1. Instytut może tworzyć, za zgodą ministra udzieloną na wniosek Dyrektora Instytutu, oddziały zamiejscowe. W przypadku oddziału zamiejscowego mającego siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej Dyrektor Instytutu dodatkowo informuje ministra właściwego do spraw zagranicznych o jego utworzeniu.

2. Wniosek o wyrażenie zgody, o której mowa w ust. 1, określa zamierzony termin utworzenia oddziału zamiejscowego i jego proponowaną siedzibę oraz zawiera uzasadnienie.

3. Oddziałem zamiejscowym kieruje kierownik powoływany i odwoływany przez Dyrektora Instytutu.

4. Organizację wewnętrzną oddziału zamiejscowego określa regulamin nadany przez Dyrektora Instytutu.

5. Zamówienia publicznego na potrzeby własne oddziałów zamiejscowych Instytut może udzielić z wolnej ręki zgodnie z przepisami art. 213 i art. 217 ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. poz. 2019 oraz z 2020 r. poz. 288, 1492, 1517, 2275 i 2320), jeżeli wartość tego zamówienia jest mniejsza niż progi unijne, o których mowa w art. 3 ust. 1 tej ustawy.

6. Finansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań Instytutu w części realizowanej przez oddziały zamiejscowe następuje ze środków, o których mowa w art. 10 ust. 2.

7. Instytut może przekształcać i likwidować, za zgodą ministra, oddziały zamiejscowe.

Art. 4c. 1. Instytut może tworzyć, za zgodą ministra udzieloną na wniosek Dyrektora Instytutu, po uprzednim poinformowaniu ministra właściwego do spraw zagranicznych, podmioty zależne w formie prawnej i organizacyjnej zależnej od miejsca ich utworzenia, w tym w formie spółki kapitałowej. Przepisów art. 45 i art. 49 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 305, 1236 i 1535) nie stosuje się.

2. Wniosek o wyrażenie zgody, o której mowa w ust. 1, określa zamierzony termin utworzenia podmiotu zależnego i proponowaną siedzibę oraz zawiera informacje o jego zamierzonej formie prawnej i organizacyjnej oraz uzasadnienie.

3. Podmiotem zależnym kieruje kierownik. Obsady stanowiska kierownika dokonuje Dyrektor Instytutu w formie zgodnej ze statusem prawnym podmiotu zależnego.

4. Instytut może wyposażyć tworzony podmiot zależny ze swojego mienia w środki niezbędne do prowadzenia działalności.

5. Do zamówień publicznych na dostawy, usługi lub roboty budowlane na potrzeby podmiotów zależnych nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych, jeżeli wartość zamówienia publicznego jest mniejsza niż progi unijne, o których mowa w art. 3 ust. 1 tej ustawy.

6. Finansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań Instytutu w części realizowanej przez podmioty zależne może następować ze środków, o których mowa w art. 10 ust. 2.

7. Instytut może przekształcać i likwidować, za zgodą ministra, podmioty zależne.

Rozdział II

Organy i organizacja Instytutu

Art. 5. Organami Instytutu są:

- 1) Dyrektor Instytutu;
- 2) Rada Pamięci;
- 3) Rada Naukowa.

Art. 6. 1. Dyrektora Instytutu powołuje i odwołuje minister.

2. Kadencja Dyrektora Instytutu trwa 5 lat.

3. Na stanowisko Dyrektora Instytutu może być powołana osoba, która:

- 1) jest obywatelem polskim;
- 2) korzysta z pełni praw publicznych;
- 3) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 4) posiada wykształcenie wyższe;
- 5) wyróżnia się wiedzą z zakresu historii Polski i Narodu Polskiego;
- 6) cieszy się nieposzlakowaną opinią i daje rękojmię prawidłowego wykonywania powierzonych zadań;
- 7) nie pełniła służby zawodowej ani nie pracowała w organach bezpieczeństwa państwa wymienionych w art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2020 r. poz. 2141 oraz z 2021 r. poz. 255), ani nie była ich współpracownikiem.

4. Wynagrodzenie Dyrektora Instytutu ustala minister zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2136).

5. Odwołanie Dyrektora Instytutu przed upływem kadencji następuje w przypadku:

- 1) złożenia rezygnacji;
- 2) utraty zdolności do pełnienia powierzonych obowiązków na skutek długotrwałej choroby, trwającej dłużej niż 6 miesięcy;

- 3) zaprzestania spełniania przez Dyrektora Instytutu któregokolwiek z wymogów określonych w ust. 3 pkt 1–3;
- 4) naruszenia przepisów prawa w związku z zajmowanym stanowiskiem;
- 5) złożenia niezgodnego z prawdą oświadczenia, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądu.

6. Kadencja Dyrektora Instytutu wygasa w razie jego śmierci lub odwołania.

7. Do czasu powołania Dyrektora Instytutu zgodnie z ust. 1 minister może powierzyć pełnienie obowiązków Dyrektora Instytutu wyznaczonej osobie na okres nie dłuższy niż rok.

Art. 7. Osoba powołana na stanowisko Dyrektora Instytutu nie może:

- 1) zajmować innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska naukowo-dydaktycznego lub naukowego w szkole wyższej, Polskiej Akademii Nauk, instytucie badawczym lub innej jednostce naukowej, ani wykonywać innych zajęć zarobkowych niedających się pogodzić z obowiązkami i godnością jego urzędu;
- 2) należeć do partii politycznej;
- 3) wykonywać innych czynności, które pozostają w sprzeczności z jego obowiązkami albo mogą wywołać podejrzenie o jego stronnictwość lub interesowność;
- 4) prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z obowiązkami i godnością jego urzędu.

Art. 8. Do zadań i obowiązków Dyrektora Instytutu należy:

- 1) kierowanie pracami Instytutu;
- 2) reprezentowanie Instytutu na zewnątrz;
- 3) zapewnienie funkcjonowania i ciągłości pracy Instytutu;
- 4) opracowywanie rocznego planu działania Instytutu;
- 5) opracowywanie rocznego planu finansowego Instytutu;
- 6) opracowywanie rocznego sprawozdania finansowego Instytutu i przedstawianie go ministrowi;
- 6a) przedstawianie corocznie, nie później niż do dnia 31 marca, sprawozdania z działalności Instytutu sejmowym i senackim komisjom właściwym ze względu na przedmiotowy zakres ich działania;

- 7) sporządzanie rocznego sprawozdania z działalności Instytutu i przedstawianie go ministrowi;
- 8) sprawowanie zarządu nad mieniem Instytutu;
- 9) prowadzenie gospodarki finansowej Instytutu;
- 10) rozliczanie dotacji otrzymanych z budżetu państwa;
- 11) podejmowanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy.

Art. 9. 1. Rada Pamięci jest organem opiniodawczo-doradczym Dyrektora Instytutu.

2. Rada Pamięci opiniuje inicjatywy nadania osobom, o których mowa w art. 3 ust. 1, Medalu Virtus et Fraternitas oraz innych odznaczeń, orderów lub wyróżnień.

3. Rada Pamięci składa się z nie mniej niż siedmiu i nie więcej niż jedenastu członków, powoływanych i odwoływanych przez ministra spośród osób wyróżniających się wysokimi walorami moralnymi oraz wiedzą z zakresu historii Polski i Narodu Polskiego.

4. Pracami Rady Pamięci kieruje przewodniczący, powoływany i odwoływany przez ministra.

5. Szczegółowe zadania i kompetencje Rady Pamięci oraz tryb powoływania jej członków określa statut Instytutu.

6. Z tytułu działalności w Radzie Pamięci nie przysługuje wynagrodzenie.

7. Członkom Rady Pamięci, mającym inne miejsce zamieszkania niż miejsce posiedzeń Rady, przysługują diety, zwrot kosztów przejazdów i noclegów związanych z uczestnictwem w tych posiedzeniach, na zasadach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 Kodeksu pracy.

Art. 9a. Do Rady Naukowej nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych w zakresie dotyczącym uchwalania statutu Instytutu oraz opiniowania rocznego planu finansowego Instytutu.

Rozdział III

Gospodarka Instytutu

Art. 10. 1. Instytut prowadzi samodzielną gospodarkę finansową na zasadach określonych w niniejszej ustawie oraz ustawie z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych.

2. Przychodami Instytutu są:

- 1) dotacja podmiotowa określana corocznie w ustawie budżetowej, przekazywana przez ministra ze środków ujętych w części budżetowej, której jest dysponentem;
- 1a) dotacje celowe na wydatki bieżące i majątkowe z budżetu państwa, w tym z części budżetu, której dysponentem jest minister;
- 2) przychody z działalności gospodarczej prowadzonej na zasadach określonych w art. 12;
- 3) środki finansowe z funduszy Unii Europejskiej lub z krajowych i międzynarodowych projektów i programów badawczych;
- 4) przychody ze sprzedaży albo z tytułu przekazania do odpłatnego używania składników mienia będącego własnością Instytutu;
- 5) darowizny, spadki i zapisy;
- 6) odsetki od środków zgromadzonych na rachunkach bankowych Instytutu, chyba że przepisy odrębne lub umowa, na podstawie której Instytut otrzymał środki, stanowią inaczej;
- 7) przychody z innych tytułów.

Art. 11. 1. Podstawą gospodarki finansowej Instytutu jest roczny plan finansowy ustalany na okres roku obrotowego. Rokiem obrotowym jest rok kalendarzowy.

2. Roczny plan finansowy ustala Dyrektor Instytutu.

Art. 12. 1. Instytut może prowadzić działalność gospodarczą na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r. poz. 162). Działalność ta jest wyodrębniona pod względem finansowym i rachunkowym z działalności, o której mowa w art. 3 ust. 2.

2. Działalność gospodarcza, o której mowa w ust. 1, nie może być finansowana z określonej corocznie w ustawie budżetowej dotacji podmiotowej.

3. Dochód z działalności gospodarczej, o której mowa w ust. 1, służy wyłącznie realizacji zadań Instytutu określonych w art. 3 ust. 2.

Art. 13. 1. Tworzy się następujące fundusze Instytutu:

- 1) fundusz statutowy;
- 2) fundusz rezerwowy;
- 3) zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, który tworzy się na zasadach określonych w ustawie z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1070 i 2400);

4) inne fundusze, jeżeli obowiązek ich utworzenia wynika z odrębnych przepisów.

2. Fundusz statutowy Instytutu stanowi równowartość majątku Instytutu według stanu na dzień rozpoczęcia działalności.

3. Podziału zysku netto dokonuje minister na wniosek Dyrektora Instytutu. Minister, mając na względzie dbałość o prawidłowe funkcjonowanie Instytutu, może dokonać innego niż wnioskowany podziału zysku.

4. Stratę netto Instytutu pokrywa się z funduszu rezerwowego.

5. (uchylony)

Art. 14. 1. Instytut może ustanawiać i finansować nagrody rzeczowe i finansowe dla osób, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 1.

2. Minister określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb przyznawania nagród, o których mowa w ust. 1, oraz rodzaje tych nagród, uwzględniając potrzebę godnego i sprawiedliwego uhonorowania osób, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 1.

Art. 15. 1. Instytut może ustanawiać i finansować stypendia dla wspierania badań naukowych, działań edukacyjnych i kulturalnych w zakresie, o którym mowa w art. 3 ust. 1, w szczególności dla pracowników naukowych oraz osób wyróżniających się w działaniach, o których mowa w art. 3 ust. 1.

2. Minister określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb przyznawania oraz pozbawiania stypendiów, o których mowa w ust. 1, a także rodzaje i wysokość stypendiów, uwzględniając potrzebę wsparcia działań najpełniej służących realizacji celów Instytutu.

Rozdział IV

Zmiany w przepisach

Art. 16–18. (pominięte)

Rozdział V

Przepisy dostosowujące, przejściowe i końcowe

Art. 19. Tworzy się Instytut Solidarności i Męstwa.

Art. 20. 1. Minister, na zasadach określonych w odrębnych przepisach, wyposaży Instytut w nieruchomości niezbędne do rozpoczęcia jego działalności lub zapewni środki na pozyskanie takich nieruchomości. Państwowe jednostki budżetowe

mogą, przez 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, nieodpłatnie przekazywać na potrzeby Instytutu mienie pozostające w ich władaniu.

2. Instytut jest zwolniony z podatku dochodowego od osób prawnych oraz podatku od towarów i usług z tytułu wyposażenia, o którym mowa w ust. 1.

3. Instytut nie ponosi opłat sądowych w zakresie związanym z wyposażeniem, o którym mowa w ust. 1.

Art. 21. 1. Minister przyzna Instytutowi w 2017 r. ze środków budżetu państwa ujętych w części budżetowej, której jest dysponentem, jednorazową dotację w wysokości 75 milionów złotych na pierwsze wyposażenie w środki obrotowe.

2. Niewykorzystane w roku 2017 środki dotacji, o której mowa w ust. 1, przechodzą na kolejne lata obrotowe.

3. Środki dotacji, o których mowa w ust. 2, mogą zostać również przeznaczone na:

- 1) pozyskanie, za zgodą ministra, nieruchomości niezbędnych do rozpoczęcia działalności Instytutu w przypadku niewyposażenia Instytutu w nieruchomości zgodnie z art. 20 ust. 1;
- 2) finansowanie kosztów, w tym inwestycji, związanych z działalnością Instytutu.

Art. 22. 1. Minister, w drodze zarządzenia, powoła w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie ustawy Pełnomocnika do spraw Organizacji Instytutu Solidarności i Męstwa, zwanego dalej „Pełnomocnikiem”, określając zakres jego zadań i środki niezbędne do ich realizacji oraz ustalając jego wynagrodzenie.

2. Celem działania Pełnomocnika jest zorganizowanie Instytutu, zatrudnienie pracowników Instytutu oraz podjęcie innych czynności niezbędnych do rozpoczęcia pracy Instytutu.

3. Pełnomocnik, od dnia powołania, wykonuje zadania i obowiązki Dyrektora Instytutu.

4. Pełnomocnik kończy swoją działalność z chwilą powołania Dyrektora Instytutu lub osoby pełniącej obowiązki Dyrektora Instytutu zgodnie z art. 6 ust. 7.

Art. 23. 1. Instytut nabywa osobowość prawną z dniem wejścia w życie ustawy.

2. Pełnomocnik niezwłocznie złoży wniosek o wpisanie Instytutu do Krajowego Rejestru Sądowego.

Art. 24. Minister powołuje członków Rady Pamięci oraz Dyrektora Instytutu w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, z zastrzeżeniem art. 6 ust. 7.

Art. 25. 1. Roczny plan finansowy Instytutu na rok 2017 ustala Pełnomocnik.

2. Do czasu ustalenia rocznego planu finansowego Instytutu na rok 2018 podstawę gospodarki finansowej Instytutu w roku 2018 stanowi projekt tego planu.

Art. 26. 1. W celu wykonania przepisów ustawy Prezes Rady Ministrów dokonuje, w drodze rozporządzenia, przeniesienia planowanych dochodów i wydatków budżetowych, w tym wynagrodzeń oraz limitów zatrudnienia, między częściami, działami i rozdziałami budżetu państwa z zachowaniem przeznaczenia środków publicznych wynikającego z ustawy budżetowej.

2. W celu wykonania przepisów ustawy minister dokona przeniesienia wydatków między działami klasyfikacji budżetowej w ramach części budżetowej, której jest dysponentem.

Art. 27. Ustawa wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia¹⁾.

¹⁾ Ustawa została ogłoszona w dniu 12 grudnia 2017 r.